

פרשת נח

בראשית (ו:ט):

וַיְהִי תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדִרְתּוֹ אֶת הָאֱלֹקִים הִתְהַלֵּךְ נֹחַ:

בראשית (יז:א):

וַיְהִי אַבְרָם בֶּן תְּשָׁעִים שָׁנָה וְתִשְׁעֵים שָׁנָה וַיִּבְרָא יְקֻנֶּקֶט אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי קָל שְׂקִי הִתְהַלַּךְ לְפָנַי נְהַיֵּה תָּמִים:

בראשית רבה (וילנא) פרשה ל (ד"ה י את האלקים):

את האלקים התהלך נח, ר' יהודה ור' נחמיה, ר"י אמר משל לשר שהיו לו שני בנים א' גדול וא' קטן אמר לקטן הלך עמי ואמר לגדול בא והלך לפני, כך אברהם שהיה כחו יפה (בראשית יז) התהלך לפני והיה תמים, אבל נח שהיה כחו רע את האלקים התהלך נח, ר' נחמיה אמר משל לאוהבו של מלך שהיה משתקע בטיט עבה, הציץ המלך וראה אותו אמר ליה עד שאתה משתקע בטיט הלך עמי, הדא הוא דכתיב את האלקים התהלך נח, ולמה אברהם דומה לאוהבו של מלך, שראה את המלך מהלך במבואות האפלים, הציץ אוהבו והתחיל מאיר עליו דרך החלון, הציץ המלך וראה אותו, אמר לו עד שאתה מאיר לי דרך חלון, בא והאיר לפני, כך אמר הקב"ה לאברהם עד שתהא מאיר לי מאספוטמיא ומחברותיה בא והאיר לפני בארץ ישראל....

כתב סופר:

הצדיקים בעולתה ידיהם לעשות כמותם כדי למצוא מרגוע ומנוחה לעצמם. וכן היה בנות, שהיה שונאי בעיני בני דורו. ונ"ל דהיינו דכ' לעיל נחמתי כי עשיתם ונח מצא חן בעיני ה', שלא מצא חן בעיני אנשי דורו כי היו שונאי צדיק, ולא מצא חן רק בעיני ה'. ולכן היה צריך סעד לתמכו שלא יתפתה כדי למצוא חן. אבל אברהם לא היה צריך סעד הגם שהיה נרדף מ"מ הלך בתומו בלי סעד, ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום נגדו, שלא היה צריך סעד וק"ל:

את האלקים התהלך נח. ברש"י שהיה צריך סעד לתמכו. נ"ל ענין הסעד שכשמוצא צדיק עצמו מבוזה בעיני העם ע"י זה ינטו אשוריו, וצריך סעד מאת ה' שיעמוד בצדקו, והיינו כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים למען לא ישלחו הצדיקים בעולתה ידיהם [פסלים קנה, ג], כי אם צדיק רואה כי מט לפני רשע ע"י זה נתפתה להם לפעמים, ושולח ידו ברע למען מצוא חן בעיני הרשעים, ולכן ה' שומר אותו מיד הרשעים. והיינו כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים, למען לא ישלחו

שפת אמת (פרשת נח תרל"ז):

ברש"י נח ה' צריך סעד כו' בודאי כל אדם צריך עזר הבורא רק אברהם כא לו העזר מצד מעשיו הטובים וז"ש התהלכתי לפניו שזכה לסיוע זו ע"י התעוררות שלו. ובנח ה' התעוררות משמים קודם להתעוררות שלו. וכמו שידוע שאם התעוררות האדם מקדים אז הוא מתקיים לעד. גם הכל הוא עפ"י בחירת האדם כי מי שרוצה לקבל העול עבודה בכל כח. השי"ת עוזר לו אשר יוכל מעצמו לקיים הכל. אף כי גם הוא בעזר הבורא. אבל העזר באופן שיעשה מעצמו כי השי"ת כל יכול. ומי שכחו חלוש כמו שמצינו אין בי כח לרדוף כו'. אז השי"ת עוזר לו באופן אחר והכל מהשי"ת כנ"ל:

(סנהדרין קד עמוד א ועמוד ב)

תנו רבנן: מעשה בשני בני אדם שנשבו בהר הכרמל, והיה שבאי מהלך אחריהם. אמר לו אחד מהם לחבירו: גמל שמהלכת לפנינו סומא באחת מעיניה, וטעונה שתי נודות, אחת של יין ואחת של שמן, ושני בני אדם המנהיגים אותה אחד ישראל ואחד נכרי. אמר להן [שבאי]: עם קשה עורף! מאין אתם יודעין? אמרו לו: גמל - מעשבים שלפניה, מצד שרואה - אוכלת, מצד שאינה רואה - אינה אוכלת, וטעונה שתי נודות אחת של יין ואחת של שמן, של יין - מטפטף ושוקע, ושל שמן - מטפטף וצף. ושני בני אדם המנהיגים אותה אחד נכרי ואחד ישראל, נכרי נפנה לדרך וישראל נפנה לצדדין. רדף אחריהם, ומצא כדבריהם. בא ונשקן על ראשן, והביאן לביתן ועשה להן סעודה גדולה, והיה מרקד לפנייהם ואמר: ברוך שבתר בזרעו של אברהם, ונתן להם מחכמתו, ובכל מקום שהן הולכין נעשין שרים לאדוניהם. ופטרן [והלכו] לבתיהם לשלום.

את האלקים התהלך נח. ופרש"י נח הי' צריך סעד לתומכו אבל אברהם הי' מתחזק ומהלך בצדקו מאליו.

כי איתא בסנהדרין ק"ד מעשה בשני ב"א שנשבו וכו' א"ל אחד מהם לחבירו גמל שמהלך לפנינו סומא באחד מעיניו וכו'. א"ל שבאי עם קשה עורף מאין אתם יודעים וכו'. ומדייק המהרש"א ז"ל מה ענין קשה עורף לשאלתו, ומתירן שהיסורים ממעטות את החכמה, והם קשה עורף לחשוב על עצמם שעודם חכמים ע"ש.

וכיון שע"פ לתורה אפ"ל שלא על שמתפארים לבד בחכמה קרא אותם קשה עורף. היינו שהם עם קשה עורף להתפאר גם עתה שהם חכמים, רק גם על שבאמת חכמים הם, כי צ"ל הפסוקים שד' אמר למש"ר כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה עורף אתה שהוא נתינת טעם על שלא יעלה בקרבם רק ישלח מלאך, ומאותו הטעם ביקש מש"ר את ד' שלא ישלח מלאך רק הוא ית' בעצמו ילך עמנו כמ"ש הפ' ילך נא ד' בקרבנו כי עם קשה עורף הוא, ואיך זה אפשר שמטעם אחד יוכיחו דבר והפוכו, שד' אמר שבשביל שהם קשה עורף ישלח מלאך, ומש"ר אמר שבשביל שהם קשה עורף לא ישלח מלאך רק ד' בעצמו ילך עמנו.

אבל ענין קשה עורף היא אחת המעלות הכי טובות, כי מי שאינו קש"ע, הפכפך וקל הוא, פעם כך ופעם כך, אין יכולים להגמר עמו, בשעה זו רוצה כבר לעבוד את ד' ובשעה שאחריה כאילו איש אחר הוא, ובפרט כשצריך לעמוד בנסיון לא יוכל ח"ו, משא"כ הקשה עורף, איש ישר הוא כשמדברים עמו ופרעלים בו שיחליט בדעתו לעבוד את ד' אז בטוחים בו שכן יעשה, וככל שיותר עורפו קשה יותר יעמד בנסיון אם יבא לידי נסיון, אך רע הוא עם הקש"ע כשמשתמש עם מדתו זו לרע ומתעקש בדברים רעים, ומדות רעות ח"ו וזה הוא כמו בכל מדות טובות כשמשתמשים בהן לרע, כמדת החסד לאהבה רעה ח"ו כמו שנודע מהרה"ק האלוקי המגיד הגדול זצוק"ל עה"פ ואיש כי יקח את אחותו חסד הוא, שהוא חסד. אהבה עילאה והוא משתמש בה לאהבה רעה לאחותו ח"ו.

וזה גם בענין הקש"ע שאחר החטא אמר ד' כי לא אעלה בקרבך כי עם קש"ע אתה, היינו שהוצאת את המדה דקשה עורף לרע, אבל אחר שאמר ד' וחנותי את אשר אחון וכו' וגם הי"ג מדות אמר לו למחול בו עונותיהם, אמר מש"ר מעתה יש לי עצה, לעולם ישראל הם אנשים גדולים צדיקים בעלי ערך עומדים בנסיונות כראוי לגבורי הרוח ועם קשה עורף, אך כל עוד שמץ רע בהם, יש ונאחו הרע במדה זו ומשתמשים בה לרע, לכן וסלחת לעוננו גם לחטאתנו אלו השגגות ולא עוד אלא גם ונחלתנו, ופרש"י ותתנו לך לנחלה מיוחדת.

ואז לא ישתמשו את הבחינת קש"ע לרע רק לטוב ובשביל זה יהיו מוכשרים שילך גא ד' בקרבנו.

ואם כשהקדימו נל"נ יצתה ב"ק מי גילה וכו' שמלה"ש משתמשים בו (שבת דף פ"ח ע"א) שמדה זו ראוי' למלה"ש, במדת קשה עורף כשהיא לטובה אמר מש"ר שראויים הם בשביל זה ליותר ממלאך, שד' ילך עמהם ולא מלאך, כי המלאך כשבא לעוה"ז צריך טהרה ז' ימים עד שיהי' מוכשר לשוב אל מצבו הקודם, משא"כ ישראל גם בעוה"ז עובדים את ד' ופועלים השראת השכינה, כגון האבות, הר סיני, משכן, בהמ"ק, וכל לב איש ישראל עם גופו מקום להשראת השכינה הם, זאת אומרת שהמלאכים משתנים ע"י עוה"ז משא"כ ישראל העובד את ד' אינו משתנה רק קשה עורף בעבודתו, והיא המשכה מבחי' אני ד' לא שניתי, מבחי' כחשכה כאורה לפניו, שכל הכלים, ספירות והגוף אינם פועלים ח"ו עליו, לכן ישראל הנאחזים בגופא דמלכא יש להם מן בחי' עמידה זו שלא להשתנות ע"י העולם לעמוד בבסיונות ולא עוד אלא שגם בעוה"ז יעשו השראת השכינה והיא הבחי' קשה עורף המשכה מן הבחי' אני ד' לא שניתי, שהיא למעלה מבחי' המלאכים, ילך גא ד' בקרבנו ולא מלאך כי עם קשה עורף הוא.

והנה להיות קש"ע לעשות מעשי עבודה בעשי' בלבד הוא ג"כ ענין ומדרגה כנ"ל, אבל שנוכל גם לעסוק בתורה ולעיין בדעת, היא מדרגה יותר גדולה, וכ"א רואה זאת בעצמו שגם בכל צרה שלא תבוא לא קשה לו להניח תפילין ושאר מצות מעשיות, משא"כ ללמוד תורה ובפרט לעיין בה בעמקות קשה לו מאוד.

וזה שאמר להם השבאי עם קש"ע מאין אתם יודעים, כלומר הן כבר שמעו שישראל עם קש"ע הוא, אבל כ"כ קש"ע שגם בצרתם יוכלו לעבוד גם בחכמה לא ידע, וכנ"ל שהבחי' קש"ע היא המשכה מבחי' אני ד' וכו' לכן זכו עי"ז לגאולה שפטרם השבאי כמ"ש בגמרא.

והנה לנתח היו רודפים כמו שפרש"י שהיו בני דורו אומרים אילו אנו רואים אותו נכנס לתיבה אנו שוברין אותה והורגין אותו.

ובכלל כשהיו בדור רשעים בטח עינו אותה, והי' לו מניעות בעבודה והי' צריך להתחזקות, אברהם אבינו היו לו נסיונות ובפרט מנמרוד שהשליכו לכבשן האש, וזה שפרש"י שזה הי' החילוק בין נח לא"א, נח הי' צריך סעד לתומכו, את מי תומכים את הנופל, כי בהמניעות נפל, והי' צריך שיתמכה ויחזקהו ד' בעבודתו, אבל אברהם הי' מתחזק ומהלך בצדקו מאליה לא התחיל לנפול רק התחזק בצדקו מאליה, כיון שהי' מרכבה והוא ית' בחי' אני ד' לא שניתי.

אלשיך:

"את הא-לוקים התהלך נח", לא עם בני אדם, לא עם הזולת, לא דאג לאנושות, לסביבה, צדקתו היתה לו לעצמו, בשבילו ובשביל בני-ביתו. "צדיק בפרווה"*. נצטווה מאת ה', לבנות תיבה - בנה אותה, מסמר אחרי מסמר, קרש אחרי קרש, מאה ועשרים שנים תמימות, ולא עלה על דעתו, אולי אפשר עוד לבטל את הגזירה ולהציל את העולם מכליה. שונה היה אברהם אבינו. "אברהם מגייר האנשים ושרה מגיירת נשים", הורה לעולם מידות, מוסר ודעת השם. וכשהקב"ה רוצה להפוך את סדום הוא "קורע שחקים" ומתאמץ להציל את הרשעים האלה.

(*) את הביטוי "צדיק בפרווה" הסביר הרבי מקוצק בדרך זו: כשקר בבית יש שתי אפשרויות - לחמם את הבית, או להתלבש בפרווה, בבגדים חמים. ההבדל הוא בזה, שבדרך הראשונה הם בכל הבית ולכל הדיירים, בדרך השנייה הם רק לנושא הפרווה, והאחרים מוסיפים לקפוא מקור. יש צדיק שכאשר הוא רואה כי "קר" בענייני יהדות, מוסר ודעת השם, הריהו משתדל לתמם את הסביבה כולה. ויש צדיק שמסתגר בד' אמותיו ודואג רק לו לעצמו שלא ייסחף עם הזרם.)

אלה תולדות נח (ו. ט). נראה דהנה יש שני מיני צדיקים שעובדים את הבורא, צדיק אחד יש שעובד הבורא ב"ה בהתלהבות גדול והוא לעצמו, ואינו מקרב הרשעים להיותם גם כן מעובדי הבורא ב"ה, רק שהוא בפני עצמו לכדו עובד הבורא. ויש צדיק אחד שעובד הבורא ומחזיר הרשעים להיות ג"כ מעובדי הבורא, כמו אברהם אבינו שהיה מגייר גרים (כ"ד לט. טז) ואיתא בכתבי הארז"ל שעל זה נענש נח על שלא היה מוכיח הרשעים שבדורו, והוצרך לגלגל במשה, ומשה היה מתקן שהיה מוכיח תמיד כל ישראל. וזהו הפי' שאמרו חז"ל (קידושין מ. א) טוב לשמים וטוב לבריות. כי זה הצדיק שעובד ה' ומקרב את הרשעים ג"כ להיות עובדי ה', נקרא טוב לשמים משום שהוא עובד הבורא ב"ה, וטוב לבריות ג"כ בשביל שהוא מקרב הבריות לעבוד ה'. אבל נח לא היה מקרב הבריות לעבוד ה' כנ"ל.

וידוע מה שאמרו חז"ל (סנהדרין צט. ב) כל המלמד בן חברו תורה כאלו ילדו כמו שכתוב אצל אברהם אבינו (להלן יב. ה) ואת הנפש אשר עשו בחרן. נמצא לפי זה אברהם אבינו שהיה מגייר גרים הרבה, לכך לא נאמר אצל אברהם אלה תולדות כמו שנאמר אצל נח, משום שלא היה לו תולדות, רק מה שאמר הכתוב ויולד נח שלשה בנים את שם וכו'. ולא יותר כנ"ל. (וזהו פי' הכתוב אלה תולדות נח, נח איש צדיק תמים היה בדורותיו וכו', ויולד נח וכו'.

רק אלה תולדות נח מה שאמר הכתוב להלן (פסוק ט) ויולד נח שלשה וכו'). והמעם את האלהים התהלך נח, רצה לומר רק את האלהים היה מתהלך נח, נח לכדו היה עובד הבורא ב"ה אבל לא היה מתהלך עם הבריות לקרבם להיות מעובדי הבורא ב"ה. לכן נאמר שוב ויולד נח, רק שלשה בנים את שם וכו'. ושייך שפיר אלה תולדות נח.

וזהו פירוש ונח מצא חן בעיני ה' (לעיל ו. ח) היה לו לומר ונח היה לו חן בעיני ה'. ולפי הנ"ל אתי שפיר, כי ידוע שאנשי דוד המכול שמופי זימה היו (סנהדרין נז. א), ונח היה צדיק תמים והיה מעלה אותו החן לקדושה, כי דוד המכול הביאו אותו חן לקליפה, ונח לא היה מוכיח אותם. וזה

פירוש ונח מצא חן בעיני ה', ונח מצא חן, רצה לומר ראה שיש מציאת חן בזה העולם, והוא מצא אותו חן בעיני ה', רצה לומר היה מעלה אותו לקדושה, אבל לא היה מעלה רק בעיני ה' אבל לא בעיני הבריות כנ"ל.

אך נדקדק בפירוש"י ז"ל (להלן ו. ז) אף נח מקטני אמנה היה. האין יכול להיות זה, כי הכתוב מעיד עליו נח איש צדיק תמים היה בדורותיו. ועוד קשה למה לא היה מתפלל נח לכטל הגזירה. נבוא לבאר, כי יש שני מיני צדיקים שעובדים הבורא, יש צדיק שעובד הבורא ואין לו חשק רק להיות עובד הבורא, ומאמין שיש לו כח בעליונים להנהיג העולמות כרצונו, כמו שאמרו חז"ל (מו"ק טז. ב) צדיק מושל ביראת אלהים (ש"כ כג. ג) מי מושל כי צדיק, הקב"ה גוזר וצדיק מבטל הגזירה לטובה. ויש צדיק אחד שעובד הבורא ב"ה והוא שפל בעיני עצמו מאוד ומאוד, וחושב בלבו מי אני שאתפלל לבטל הגזירה לכן אינו מתפלל לבטל הגזירה.

וזהו הרבר פי' הגמרא (סנהדרין צב. ב) נבוכדנצר רצה לומר שירות ותשבחות, שגינה שירות ותשבחות של דוד המלך ע"ה, מה זה הלשון שגינה, ולפי הנ"ל אתי שפיר, כי נבוכדנצר היה רשע והחריב בית המקדש, והיה מבחין שהצדיקים יכולין להפוך מדת הדין לרחמים (עי' כ"ד לג. ג) והיה מתירא שמא יהיה צדיק ויתפלל לבנות ביהמ"ק, לכן אמר וכמצבייה עביד בחיל שמיא ודיירי ארעא (דניאל ד. לב) וכמצבייה עבד רצה לומר כרצונו עבד בהעולמות, ואין הצדיקים יכולים לבטל הגזירה, כך היה מחשבת נבוכדנצר. וזה מאמר חז"ל ביקש נבוכדנצר לומר שירות ותשבחות, שגינה שירות של דוד. כלומר נבוכדנצר רצה לומר שירות שהוא להיפך משל דוד, כי דוד אמר (תהלים קמה. יט) רצון יראיו יעשה, השי"ת מנהיג העולמות כרצון הצדיקים, והרשע נבוכדנצר היה רצונו להיפך כנ"ל.

ונח הגם שהיה צדיק גדול ותמים, היה קטן בעיניו מאוד, ולא היה לו אמונה בעצמו שהוא צדיק מושל ויכול לבטל הגזירה. אדרבה היה חשוב בעיניו כשאר

S

הדור, והיה חושב אם אני אהיה ניצול
 כתיבה, ואני אין צדיק יותר משאר הדור,
 המה ג"כ ינצלו, לכן לא היה מתפלל על
 הדור. והיה שפירש רש"י אף נח מקטני אמונה
 היה, רצה לומר נח היה קטן בעיניו באמונה
 שהוא צדיק תמים שיכול לבטל הגזירה, שלא
 היה חושב בעיני עצמו כלום, והוא פי' והנני
 משחיתם את הארץ (ו. יג) רצה לומר הנני
 אעשה כרצוני, כי לא יש צדיק שמתפלל
 לבטל הגזירה לכן אני משחיתם את הארץ.
 ואח"כ אמר (ט. ט) ואני הנני מקים את בריתי
 אתכם. רצה לומר אעפ"י שאין הצדיק
 מתפלל לבטל הגזירה אעפ"י כן הנני מקים
 את בריתי אתכם.

דרש משה:

איש צדיק תמים. נראה כי צדיק פירושו מי
 שיש טענה עליו אבל עכ"פ אחר
 שמעינים רואין כי הוא זכאי, שזה פירוש
 צדיק — זכאי, וכדאמרינן בפסק דין פלוני
 זכאי, היינו שהיו עליו טענות אבל יצא זכאי,
 ותמים פירושו שלא ראו עליו שום טענה שהוא
 תמים בלא שום פגימה וא"צ לתרץ דבריו כלום,
 ונמצא לפ"ז שתמים הוא מדרגה יותר גדולה
 מצדיק, והי"ל למינקט תמים וא"צ למינקט
 צדיק כלל, וגם אם נימא שברוב דבריו היה
 תמים ובמיעוט דבריו היה צדיק, ונקט תרוייהו
 היינו שאף בדברים שהיו טענות עליו יצא
 עכ"פ צדיק, מ"מ היה לו להקב"ה לומר בפניו
 התאר תמים ולא התאר צדיק, שהרי היה ממעט
 עכ"פ ולא אמר כולו, ולא לומר צדיק שהוא
 להפחית בהרבה בשבחו. אבל נראה שלאדם
 שאין צורך שישפיע על אחרים ודאי תמים
 הוא מדרגה היותר גדולה, אבל באדם שצריך
 להשפיע, וא"א שיוכל להשפיע מבלי שיהיו
 טענות ותרעומות עליו מאיזה אנשים דאף על
 מרע"ה היו מערערים אחדים וכ"ש מנהיג אחר,
 וא"כ יש מחשבה אצל הרבה יראי ה' למה לו
 כל זאת הלא יכול לישב בד' אמות שלו ויהיה
 במדרגת תמים, ולא יהיה משפיע על אחרים
 ומנהיג, ששם א"א להיות תמים רק צדיק, ויש
 שגם לא יחשיבוהו צדיק, ודרך זה הוא כנגד
 רצון השי"ת שהייב את כל אדם שבידו להשפיע
 ולהיות מנהיג שמוכרח לעשות זה אף שיהיו
 עליו תרעומות וקושיות, ואף שאחדים יחשדוהו,
 אף שאסור להביא עצמו לידי חשד, אלא חייב
 כל מי שראוי להנהיג שיהיו מעשיו רק לשם
 שמים אף שיהיה רק במדרגת צדיק, ונמצא
 שזה שהקטין עצמו ממדרגתו מתמים לצדיק
 הוא דבר היותר גדול וחשוב לפני השי"ת. ולכן
 אמר הקב"ה לנח שמדרגת צדיק הוא יותר חביב
 לפניו ממדרגת תמים, שנח היה תמים בדברים
 של עצמו, אבל בדברים שהוצרך להנהיג
 ולהוכיח הרי היה רק במדרגת צדיק שיותר אי
 אפשר, ומ"מ לא חש לזה, ועשה כן לכבוד
 שמים אף שהוא מדרגה קטנה נגד תמים.

הרש"ר הירש:

גדולי הדורות שלאחר מכן התהלכו לפני ה' והיו שלוהיו; ואילו על נח הוא אומר "שהתהלך את האלוקים": בני דורו לעגו לו, והוא ויתר על חברתם – ובלווה רק אל ה'. כך הוא היה ראוי לשם "נח", וכך נתן עתיד לאנושות, אחרי שקיפחה את עתידה.

בית אברהם:

את האלקים התהלך נח. מרן אדמו"ר מלכו"ץ זי"ע אמר ע"פ הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך, אפי' בשעה שזכה לראות התגלות פנימית. העיקר אצלו נגילה ונשמחה בך, לראות פני המלך עצמו. כמד"א (זח"ג קנב. בשנוי לישון) חכימין אינון עבדי דמלכא דלא מסתכלין אלא בגופא דמלכא. כמו בן המלך שלא יחפון בשום כבוד יקר וגדולה, רק לראות פני אביו המלך, וזוהי בחי' את הא' התהלך נח.

נתיבות שלום:

א.

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נח. וברש"י בשם חז"ל (סנהדרין קח.). יש מרבותינו דורשים אותו לשבח, כ"ש שאילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר. ויש דורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא נחשב לכלום. והקושיא ידועה דאם אפשר לדרוש על נח איש צדיק לשבח מדוע דורשים אותו לגנאי. וביותר, הרי התורה מעידה על נח שהיה צדיק תמים, היינו צדיק בתכלית השלמות, ואיך יתכן לדרשו לגנאי, ולומר שאילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום, בעוד שהתורה מעידה עליו שהיה צדיק תמים. ובעצם הענין צריך להבין לשם מה הוסיפה התורה בכלל את ההדגשה של בדורותיו, וכן במד"כ להלן כי אותך ראיתי צדיק לפני כדור הזה, בין אם הוא לשבח ובין אם לגנאי, דלצורך פרשת המבול די באומרו נח איש צדיק תמים וע"כ ניצל מפי המבול. וכן צ"ב אומרו את האלקים התהלך נח, שפירש"י: וכאברהם הוא אומר אשר התהלכתי לפניו, נח היה צריך סעד לתומכו אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו. שגם בזה צ"ל לשם מה כתבה זאת התורה"ק כאן, שהרי כמה שנוגע לפרשה היה די באומרו שנת היה צדיק תמים, ולפיכך זכה להינצל מפי המבול ושעל ידו בנה העולם מחדש. עוד יש לבאר מדוע בנה נאמר בשם אלקים, את האלקים התהלך נח ואילו באברהם כתיב ה' אשר התהלכתי לפניו, שם הו"ה שם החסד.

ויל"ב הענין, דהנה ביסודי עבודת ה' יש את ב' הדרכים, אהבת ה' ויראת ה', וכמרומם בכראשית

של עולם התיקון ע"י אברהם אבינו שמדתו מדת אהבה. ואם איתא (יסוה"ע ח"ד פ"א, ב) מהאר"י הק' שכל יום ויום מיום בריאת העולם יש לו יעוד מיוחד, וכן לכל אדם ואדם יש יעוד מיוחד, כ"ש שלכל דור ודור יש יעוד מיוחד שלמענו נברא דור זה. ותכלית דורותיו של נח, הדורות שקדמו לעולם התיקון, היה יראת ה', שזה פקודא קדמאה. וזו היתה עבודתו של נח איש צדיק תמים, שעבד להשי"ה במדת היראה, ובה מילא בתכלית השלמות את רצון ה' מדורותיו, הדורות שקדם התיקון שיעודם היה לבנות יסוד בריא לעולם התיקון ע"י פקודא קדמאה דא יראת ה'. ולכן מוכירה התורה"ק שנת איש צדיק תמים היה בדורותיו, שפ"י צדיק תמים שהגיע לתכלית השלמות, שמילא בתכלית השלמות את היעוד של דורותיו, ע"י שאת האלקים התהלך נח, אלקים הוא מדת הגבורה והיראה, התהלך נח פ"י שכל הליכות תייו היו עם השי"ת בבחי' שויתי ה' לבגדי תמיד, וכל ה"רמ"א הנזכר, וכשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה נמעשיו מיד יגיע אליו היראה והפחד, ובכחי' זו היה נח את האלקים התהלך נח. ונת שעבד להשי"ת במדת היראה הרי בנה קיים את תכלית רצון ה' מדורותיו, ואדרבה, אילו היה עוסק באהבת ה' לא היה ממלא את יעודו עלי אדמות של אותו הדור, ולכן זכה שעל ידו נבנה העולם אחרי המבול מחדש.

וזה ענין הדורשין לשבח ולגנאי, שמוסב על דרך העבודה של נח שהיתה כאמור במדת היראה בלבד, שבאמת במדת היראה היה צדיק תמים במדרגה הגבוהה ביותר. אכן אילו היה בדורו של אברהם שעבודתו במדת אהבה כמד"כ אברהם אוהבי, לא היה נחשב, שאמנם פקודא קדמאה דא יראת ה' אך כשגמיעים אח"כ למדת אהבה שוב אין מדת היראה נחשבת לעומתה לכלום. וזהו מה דבנה נח את האלקים התהלך נח, ואילו באברהם כתיב שם הו"ה שם החסד, ה' אשר התהלכתי לפניו וגו', שזה כאמור החילוק בין דרך העבודה של אברהם שהיא מדת האהבה לדרך העבודה של נח ביראה. ומה"ש מצינו שאברהם אבינו פעל על בני דורו, כדאיתא

(בר"ד פד, ב) שהיה מגייר גרים, ואילו בנת לא מצינו ענין זה, מפני שמדת היראה היא מדת הצמצום, ואין בה התפשטות, ואילו במדת אהבה יש בה התפשטות, ע"כ אצל אברהם היתה התפשטות מדת אהבה להכניס עוד מבני דורו תחת כנפי השכינה, משא"כ נח שמדתו יראה לא היתה אצלו בחי' התפשטות.

ברא א', בראשית – ב' ראשית, היינו ב' היסודות האבה ויראה, וכדאיתא בהקדמת הוה"ק (ח"א יא): פקודא קדמאה דא יראת ה' פקודא תניינא דא אהבת ה'. ולהבין ענין פקודא קדמאה דא יראת ה' אף דאהבה גבוהה יותר מיראה, י"ל ער"מ לבנין בית גדול, שראשית כל צריך לבנות לו יסוד בריא, ורק אחר שמניחים יסוד חזק ניתן לבנות עליו בנין גדול שלא יתרוצע ויפול. ער"ו כעבודת האדם, שכאם יש כח הרע, כמד"כ כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ועקירת הרע הוא יסוד החיים בעבודת ה', וכל זמן שאינו מוכן את יצר לב האדם הרע אינו יכול להגיע לאהבת ה' ודבקות בה' שהיא תכלית כל התורה כולה. והעצה לעקירת כח הרע הזה היא פקודא קדמאה דא יראת ה', ראשית חכמה לעורר יראה פשוטה דאית דין ואית דיןן ושהבוכא יתבוך שמו יודע כל מעשי בני אדם וכל מחשבותם, וכלשון המו"נ שמביא הרמ"א בריש השו"ע: כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה נמעשיו מיד יגיע אליו היראה. רק ע"י אפשר לזכך את יצר לב האדם הרע מנעוריו, ואחר שבונה את היסוד מיראה פשוטה יכול אחר"כ לעלות גבוה מעל גבוה לבנות את הבנין של אהבת ה' ודבקות בה' תכלית כל התורה כולה. אבל אם אין יסוד א"א לבנות בנין שא"א להגיע לאהבת ה' בלי היסוד של פקודא קדמאה דא יראת ה'.

וכמו בעבודת האדם הפרטי, כך גם בכללות הדורות מבריאת העולם פקודא קדמאה דא יראת ה'. תפקיד ויעוד הדורות הראשונים לפני עולם התיקון, קודם שבא אברהם אבינו אשר ממנו הוחל עולם התיקון, היה יראת ה'. ורק אחר שנבנה יסוד בריא של יראת ה' יכול היה להתחיל להיבנות הבנין